

A számviteli, a közgazdasági, valamint a társasági adózásban számolt amortizáció eltérései

Dr. Karai Éva PhD
ELTE GTI

Dr. Lakatos Mária- PhD
Neumann János Egyetem GTK

Dr. György László PhD
Neumann János Egyetem GTK

Célkitűzés

Egy adott régió gazdaságának fejlettségét, a gazdaság teljesítményét néhány aggregált mutatószámmal szokás kifejezni.

Cél: a nem lakáscélú beruházás vállalati szektorra eső részének mérési, számbavételi problémái három – gazdasági pénzügyi keretrendszer szerint

GDP mérése

- A gazdasági növekedés elmélete rendkívül széles, a cél általában egy hosszú távú egyensúlyi helyzet kialakítása, vagy legalábbis az arrafelé való törekvés, amely természetesen függ:
 - a rendelkezésre álló erőforrásoktól,
 - az adott berendezés műszaki potenciáljától,
 - annak reális teljesítőkéességétől.

A pótlás értékének meghatározásakor kap fontos szerepet az amortizáció, a vállalati szektor tartós eszközeinek változásainak bemutatásakor használt különbözőképpen számolt, de egyöntetűen használt fogalom.

Az aktuális helyzet

A fogalmi eltéréseken, és csoportosításbeli különbségeken túlmenően más és más értenek az értékcsökkenés meghatározásához alapul szolgáló összegben.

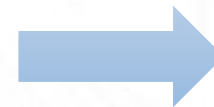
Makrogazdasági döntések közgazdasági számítások

Aggregált vállalati mutatók,

Számviteli kalkuláció-vállalati szintű horizont

Társasági adó : központi költségvetés bevételi horizont

adóoptimalizálás

Nemzeti Számlák Rendszere

- A GDP számítás, mint közös nevező kialakításában a Nemzeti Számlák Rendszere (Jele: SNA = System of National Accounts) – az ENSZ által ajánlott teljesítmény-számbavételi rendszer játszik alapvető szerepet, amely a keynesi fogalmakra építve méri piaci viszonyok között a makrogazdasági számlákon megjelenő teljesítményeket.
- Eltérő számítási módszerek, eltérő eredmény
- Mérési eredmények regionális eltérései, kistelepülések vs nagyobb települések torzításai
- Abszolút mérőszám, avagy kiegészítésre szorul
- Kompozit mutatók

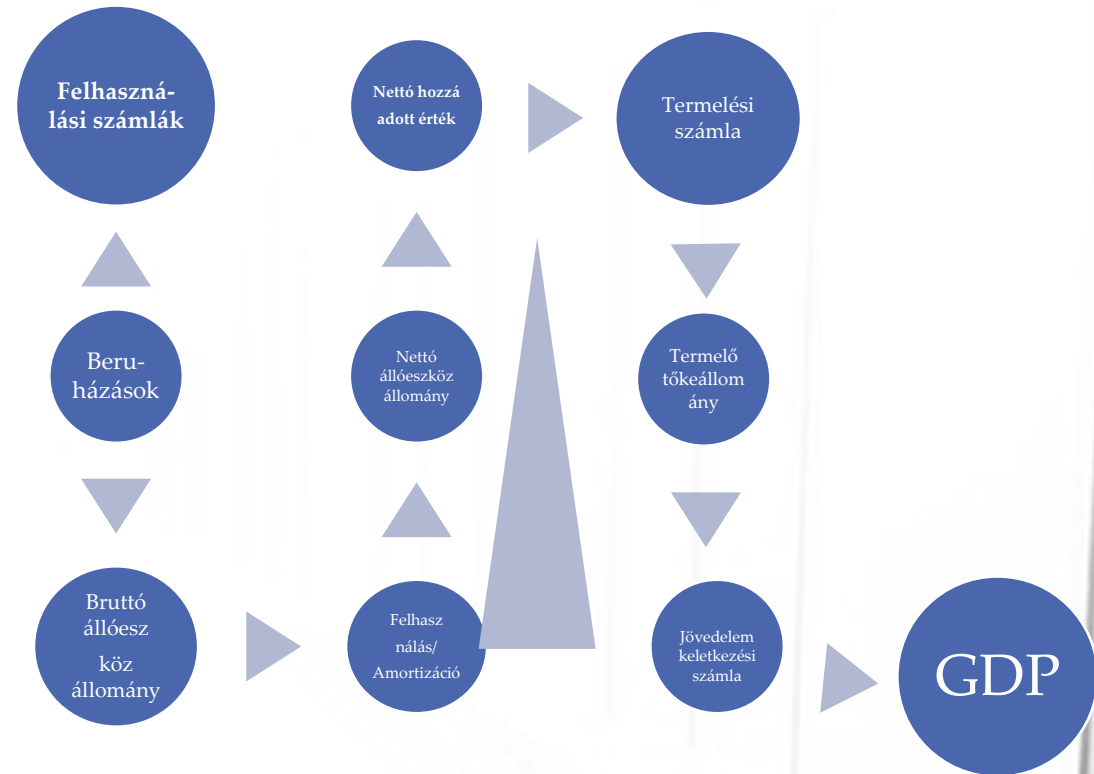
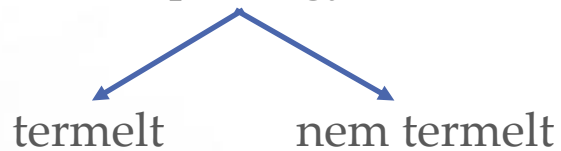
A
m
o
r
t
i
z
á
c
i
ó

GDP mérése

A termelésben felhasznált eszközök állományváltozásának a bemutatása a nemzeti számlarendszerben történik.

A számlák a gazdasági műveleteknek és a rendelkezésre álló eszközök állományában bekövetkezett változásoknak a vagyon változásaira gyakorolt hatását mutatják be

Pénzügyi és nem pénzügyi eszközök

HAR vs IFRS: MÉRLEGÉRTÉK

	HAR	IFRS
ÉRTÉKELÉSI MÓDSZEREK	<ul style="list-style-type: none">• Bekerülési érték alapú	<ul style="list-style-type: none">• Bekerülési érték modell• Átértékelési modell• Valós érték modell• Alacsonyabb BÉ vs. Értékesítési ktggel csökkentett valós érték
MÉRLEGÉRTÉK	<ul style="list-style-type: none">• Bekerülési érték – Terv szerinti ÉCS – Terven felüli ÉCS	<ul style="list-style-type: none">• BÉ – ÉCS – ÉV• Átértékelt érték – ÉCS• Valós érték• Értékesítési ktggel csökkentett valós érték

HAR vs IFRS: BEKERÜLÉSI ÉRTÉK

	HAR	IFRS
REKULTIVÁCIÓS, HELYREÁLLÍTÁSI ktgek	<ul style="list-style-type: none">• A BÉ nem tartalmazza	<ul style="list-style-type: none">• A BÉ tartalmazza
PÉNZ IDŐÉRTÉKE	<ul style="list-style-type: none">• Nem veszi figyelembe	<ul style="list-style-type: none">• Figyelembe veszi
HITELFELVÉTELI ktgek	<ul style="list-style-type: none">• BÉ része	<ul style="list-style-type: none">• Csak minősített eszközöknél része a BÉ-nek
BETANÍTÁSI KTG	<ul style="list-style-type: none">• BÉ része	<ul style="list-style-type: none">• Nem része a BÉ-nek
ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK	<ul style="list-style-type: none">• Nem része a BÉ-nek	<ul style="list-style-type: none">• Számviteli politikától függően csökkentheti a BÉ-t
FEJLESZTÉSI KTG	<ul style="list-style-type: none">• Aktiválás csak lehetőség	<ul style="list-style-type: none">• Feltételek teljesülésekor kötelező az aktiválás

HAR vs IFRS: ÉRTÉKCSÖKKENÉS KEZELÉSE

	HAR	IFRS
RUGALMASSÁG a leírási módszer, a hasznos élettartam, maradványérték alakulásában	<ul style="list-style-type: none">• Aktiváláskor kerül meghatározásra• Ritkán (általában nem) változik	<ul style="list-style-type: none">• Először: ha az eszköz használatra alkalmas állapotba kerül• Évente kötelező felülvizsgálat
ÉCS KEZDETE	<ul style="list-style-type: none">• Használatba vétellel	<ul style="list-style-type: none">• az eszköz használatra alkalmas állapotba kerül
ÉCS BEFEJEZÉSE	<ul style="list-style-type: none">• Használat alóli kivonáskor• Ha a maradványértéket eléri• Kivezetéskor	<ul style="list-style-type: none">• Eszközt kivezetik vagy• IFRS 5 szerint értékesítésre tartottá minősül

HAR vs IFRS: ÉRTÉKCSÖKKENÉS SAJÁTOSSÁGAI

	HAR	IFRS
BÉ JELENTŐS KOMPONENSEI	<ul style="list-style-type: none">• Elkülönítés a törvényből nem következik	<ul style="list-style-type: none">• A részek külön értékcsökkennek
NINCS ÉCS	<ul style="list-style-type: none">• Ha az érték az idő múlásával nő<ul style="list-style-type: none">• Földterület, telek,• Erdő,• Művészeti alkotások,• Régészeti leletek	<ul style="list-style-type: none">• Valós értéken értékelt befektetési célú ingatlanok• Értékesítésre tartott befektetett eszközök• Határozatlan élettartamú immateriális javak• Goodwill

Ahogy a társasági adóban megjelenik

Az amortizáció címén elszámolt ráfordítás az egyik legfontosabb tényező az éves adóteher megállapítása során, és ennek egyenes következményeként a vállalati cash flow tervezésekor, hiszen a fizetendő adónak rendelkezésre kell állnia.

A társasági adótörvény egyértelműen a számviteli törvény fogalomrendszerét használja, azaz megkülönböztet befektetett és forgóeszközöket.

A befektetett eszközökön belül pedig a tárgyi eszközökre és az immateriális javakra vonatkozóan előírja, a befektetett pénzügyi eszközökre, illetve a forgóeszközök teljes főcsoportjára vonatkozóan tiltja az amortizáció elszámolást.

Alkalmazott módszer

A törvény eljárása a következő: első lépésben semlegesíti a számviteli politikában foglalt előírás hatását, vagyis a korábban az adózás előtti eredmény kalkulálásakor a számviteli törvény előírásai alapján ráfordításként elszámolt(csökkentő) tétellel megnöveli a számított adóalapot, majd pedig a TAO-ban, termékcsopontonként, tételesen előírt kulccsal csökkenti azt.

- A számviteli törvény szerinti értékcsökkenés a könyvszerinti értéket határozza meg, az eszközök TAO szerint számított nyilvántartási értéke pedig a bekerülési érték és a TAO szerinti értékcsökkenés különbsége. Ennek az eszközök eladásakor, átadásakor, elajándékozásakor, vagyis a kivezetéskor van jelentősége, mert az előbbi logikát követve a könyvszerinti érték növeli, a számított nyilvántartási érték csökkenti az adózás előtti eredményt, így az adóalapot is.
- Fontos tisztán látni, hogy az adóalap egy, a fizetési kötelezettséggel, és nem a gazdálkodás eredményességével összefüggő kategória, némi sarkítással élve egy kalkulált bázis, amelynek egyetlen célja, a megfelelő alap biztosítása a költségvetési bevételek beszedésére

- A számviteli törvény és a társasági törvény alapján számolt amortizáció eltérései különböző utakat nyitnak az adóoptimalizálás előtt. Ezek a következők:
- Ha a számviteli törvény szerinti amortizáció kiinduló pontja, a bekerülési érték azonos, mert nem számolunk maradványértéket, és a leírási kulcs azonos a TAO-ban foglalt kötelezően alkalmazott kulccsal, akkor az adózás előtti eredmény ugyanakkora összeggel nő és csökken minden évben az amortizációs időszak alatt, így adó-és eredményhatása nincs a műveletnek.
- Ha a számviteli értékcsökkenésben maradványértékkel számolunk, akkor a növelő tényező (ugyanakkora kulcsot feltételezve) mindig kisebb, mint a csökkentő tényező, vagyis nagyobb összeggel csökkentjük az adó alapját, mint amennyivel növeljük, így csökken az adófizetési kötelezettség.
- Eltérő leírási kulcsok, de azonos bekerülési érték és gyorsított számviteli amortizáció esetében rövid távon többet, hosszabb távon kevesebbet kell fizetni, de végső soron, amortizációs időszak végén kiegyenlítődik a két tétel.
- A terven felüli amortizáció esetében azonban mindig létezik növelő hatás, de csökkentő hatás csak korlátokkal.

Az amortizációból eredő adómegetakarítás jelenértéke

$$PV \text{ (am)} = \sum_{t=1}^n \frac{A \times T_c}{(1 + r)^t}$$

Ahol

A: az amortizáció éves összege,

T_c: a vállalati adókulcs,

t: adott év,

R: referencia kamatláb

Összehasonlítás

Miután a társasági adó a számviteli törvényre épít, illetve az IFRS miatti különbségeket korigálja, ezért a számviteli törvény fogalomrendszerét hasonlítottuk össze a GDP alapját adó nemzeti számlarendszer amortizációs fogalmaival. A számviteli törvény befektetett és forgóeszközöket kategorizál, a befektetett eszközökön belül elkülönítve mutatja be a tárgyi eszközöket és az immateriális javakat.

Különbségek- beruházás fogalma

Elválnak a nemzeti számlarendszer szerinti **beruházási fogalom** a **bruttó állóeszköz felhalmozástól**, miután ez utóbbi szélesebb kategória. Az első beruházás kategória nem tartalmazza például a lízing konstrukcióban beszerezett eszközöket, a szellemi tulajdont képező eszközöket, míg a bruttó állóeszköz felhalmozásba beletartozik nemcsak az új és a használt állóeszközök beszerzése, hanem a pénzügyi lízingkonstrukcióban beszerezett eszközök értéke, és a nem termelt állóeszközökön végzett felújítás értéke is.

Különbségek

A számvitel a tényleges elhasználódás elvét követi, a társasági adózás a bevételt tartja szem előtt, addig a nemzeti számlarendszer a statisztikai értelemben vett amortizációt.

A statisztikai szakirodalom (pl. Kim-Moore, 1988, valamint Cseh, 2015) szerint, míg a számviteli törvény és társasági adótörvény alapján kalkulált amortizáció elsősorban a **nyereség optimalizálását** szolgálja, addig a statisztika a **valós élettartamot** akarja kalkulálni.

Míg a számvitel a piaci értéktől való eltéréstől teszi függővé a terven felüli értékcsökkenést, amely segít a valós összkép és a piaci értéken való összegzésben, addig a statisztika szerint az **avulásból eredő értékcsökkenésre nincsenek hatással a piaci árarányok**. Vagyis **nem értékcsökkenést**, hanem **állóeszköz felhasználást** kalkulálnak, ami eltér egymástól, még akkor is, ha időnként szinonimaként alkalmazzák a két fogalmat.

- De a termelésben való közreműködés nemcsak a korábban befektetett összeg visszapótlását jelenti, magába foglalja az eszközökben lekötött tőke lehetőségköltségét (hitelként kihelyezve mekkora hasznot hozott volna) és végül a vállalkozói nyereséget, profitot is. Ez vezet, illetve vezetne el a tőkeszolgálathoz, mint mutatóhoz. A tőkeszolgálat a tőkejavak heterogenitása okán nehezen mérhető mutató, általában a statisztikusok az aggregált tőkeszolgálat mérését próbálják alkalmazni, elsősorban Jorgenson, Hall és Griliches (1967) munkájára alapozva. Eltérő a beurházás, állóeszköz felhalmozás, illetve az amortizáció értelmezése is a háromfajta összesítő rendszerben, de a nemzeti számlarendszer tágabb értelmezése miatt a statisztika tág teret ad a becslésnek is, vagyis a közgazdasági modellek bizonyos variációját alkalmazzák.
- A kiindulópont ismét az érték, az [OECD](#) 2009-ben kiadott ajánlása akár a [számviteli](#), akár az [adózási szempontból](#) kialakított, meghatározott értéket csak [fenntartásokkal javasolja használni](#), elsősorban az eltérő árindexek miatt. A jelenlegi konszenzus szerint mintegy 200 beruházási árindexet súlyoznak: Laspeyres típusú havi árindexekből kiindulva kiszámítják a negyedéves indexeket, ezeket pedig ágazati Paasche súlyozással konvertálják. Az éves, eszközcsoportokra és ágazatokra bontott árindexeket azután láncolás alkalmazásával összesítik és így kapják meg az éves statisztikákat összehasonlítható értéken.

A számvitel és adózás fogalmi rendszere, módszertana és a statisztikáé inkább csak érintőlegesen találkozik egymással, így nyilvánvaló, hogy a vállalati mérlegekben kimutatott eszközállomány összesítése nem adja ki a megfelelő nemzeti számla összegét.

- Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program szerint az adatgyűjtés ugyanis negyedévente **csak az 50 főnél több főt** foglalkoztató cégekre, míg az éves a 20 fő feletti foglalkoztatókra vonatkozik. Bár a beruházások túlnyomó része valóban nem a kis-és középvállalatoknál megy végbe, de a becslés nem mutathatja ezek sajátosságait.
- Szintén eltérést mutatnak a nettó értékek számításakor használatos várható élettartamok.

Eltérő élettartamok

	Vállalatok (átlagos élettartam)	TAO
Épületek, egyéb építmények	82,8	20 / 33,3 / 16,6
Tartós használatú gépek*	35,9	7
Gyorsan cserélődő gépek	11,4	3
Szállítóeszközök	29	5
Szoftverek	5	3

Forrás: Cseh (2015) becslése , TAO törvény és saját számítás

Összegzés-eredmények

Az amortizáció fogalma eltér a közgazdasági és a számviteli rendszerben, ami befolyásolja a számbavételt és végeredményben teljesen eltérő eredményre vezet.

Mást mutat a számviteli szabályok szerint kalkulált vállalati értékcsökkenés, mint a TAO szerint kalkulált számított nyilvántartási érték, s mindkettő eltér a nemzeti számlarendszerben kimutatott amortizációtól. A számviteli kalkuláció még irányában sem mutat egyezőséget a makroszinten számolt amortizációval.

A fogalmi eltéréseken, és csoportosításbeli különbségeken túlmenően a rendszerek más és más értenek az értékcsökkenés meghatározásához alapul szolgáló összegben. Különbözik a hasznos élettartam számítása is, a társasági adótörvény egy erősen szimplifikált, szinte kizárólag a költségvetés bevételeit garantáló módszert alkalmaz, ezzel új értékrendszert teremtve.

A további kutatásokhoz feltétlenül szükséges lenne az önálló keretrendszerek szabályai szerint számolt amortizációs mutatók közös megjelenítése, elemzése.